INGLIZ TILI FANIDAN KASBIY RIVOJLANISH KUNLARINI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Turg‘unov Axror Yodgor o‘g‘li,
A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat milliy instituti tayanch doktoranti
ahrorturgunov70@gmail.com,
+998944047797

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ingliz tili fanidan kasbiy rivojlanish kunlarini (KRK) samarali tashkil etish masalasi yoritilgan. Unda KRKning o‘qituvchi kasbiy o‘sishidagi o‘rni, uni tashkil etishga ta’sir qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar hamda bu jarayonning amaliy holati tahlil qilingan. Maqolada nazariy manbalar asosida samarali kasbiy rivojlanish mazmunan aniq, amaliyotga yaqin, hamkorlikka asoslangan va uzluksiz bo‘lishi zarurligi ko‘rsatib berilgan. Shuningdek, ingliz tili o‘qituvchilari orasida o‘tkazilgan so‘rovnoma natijalari KRKlar muntazam tashkil etilayotganini, biroq ularning mazmunini o‘qituvchilarning real ehtiyojlariga yanada moslashtirish, amaliy mashg‘ulotlar ulushini oshirish va monitoringni kuchaytirish zarurligini ko‘rsatgan. Maqolada KRKni ehtiyojga asoslangan, faol o‘rganish, refleksiya va professional hamkorlik asosida takomillashtirish zarurligi asoslangan. Natijada KRKni rasmiy tadbir emas, balki o‘qituvchining dars amaliyotiga real ta’sir ko‘rsatadigan kasbiy rivojlanish muhiti sifatida tashkil etish muhim degan xulosaga kelingan.*

Kalit so‘zlar: *kasbiy rivojlanish kuni, uzluksiz kasbiy rivojlanish (CPD), ingliz tili ta’limi, pedagogik shart-sharoitlar, professional hamjamiyat, refleksiv amaliyot, mikroo‘qitish, dars tahlili, hamkorlikda o‘rganish, o‘qituvchilar malakasini oshirish.*

Педагогические условия совершенствования организации дней профессионального развития по английскому языку

Тургунов Ахрор Ёдгор угли,
докторант Национального института педагогического мастерства имени Абдуллы Авлони

Аннотация: *В данной статье рассматривается вопрос эффективной организации дней профессионального развития по английскому языку. Проанализированы роль таких дней в профессиональном росте учителя, педагогические условия, влияющие на их организацию, а также практическое состояние данного процесса. На основе теоретических источников показано, что эффективное профессиональное развитие должно быть содержательно конкретным, приближённым к практике, основанным на сотрудничестве и носить непрерывный характер. Кроме того, результаты опроса, проведённого среди учителей английского языка, показали, что дни профессионального развития проводятся регулярно, однако существует необходимость в более точном согласовании их содержания с реальными профессиональными потребностями учителей, увеличении доли практических занятий и усилении мониторинга. В статье обосно-*

вана необходимость совершенствования дней профессионального развития на основе потребностей, активного обучения, рефлексии и профессионального сотрудничества. В результате сделан вывод о том, что такие дни следует рассматривать не как формальное мероприятие, а как среду профессионального развития, реально влияющую на педагогическую практику учителя.

Ключевые слова: *день профессионального развития, непрерывное профессиональное развитие (CPD), обучение английскому языку, педагогические условия, профессиональное сообщество, рефлексивная практика, микрообучение, анализ урока, совместное обучение, повышение квалификации учителей.*

Pedagogical conditions for improving the organization of professional development days in englısh language teaching

Turg'unov Axror Yodgor o'g'li,
Basic doctorate student at National institute of pedagogical skills named after Abdulla Avloni

Abstract: *This article examines the issue of effectively organizing Professional Development Days (PDD) in English language teaching. It analyzes the role of PDD in teachers' professional growth, the pedagogical conditions influencing its organization, and the current practical state of this process. Based on theoretical sources, the article shows that effective professional development should be content-specific, practice-oriented, collaborative, and continuous. In addition, the results of a survey conducted among English language teachers indicate that PDDs are organized regularly; however, there is still a need to align their content more closely with teachers' actual professional needs, increase the share of practical activities, and strengthen monitoring. The article substantiates the importance of improving PDD on the basis of needs-oriented planning, active learning, reflection, and professional collaboration. As a result, it concludes that PDD should be regarded not as a formal event, but as a professional development environment that has a real impact on teachers' classroom practice.*

Keywords: *professional development day, continuous professional development (CPD), English language education, pedagogical conditions, professional community, reflective practice, microteaching, lesson analysis, collaborative learning, teacher professional development.*

Bugungi kundagi ro'y berayotgan jadal globallashuv muhitida ta'lim tizimini isloh etish shuningdek, uning sifat samaradorligini oshirish butun dunyoda ustuvor vazifaga aylangan. Jumladan, o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini uzluksiz rivojlantirib borish ta'lim sifatini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Shu sababdan pedagoglarning kasbiy rivojlanishini tizimli tashkil etish xalqaro va milliy darajada dolzarb mavzuga aylangan.

2015-yilda YUNESKO (UNESCO) shafeligida va xalqaro tashkilotlar hamda turli davlatlarning hukumat vakillari ishtirokida "Ta'lim-2030: Inklyuziv va adolatli sifatli ta'lim hamda hamma uchun umr davomida ta'lim olishni ta'minlash"deb nomlangan Incheon deklaratsiyasi qabul qilindi. Ushbu deklaratsiyada ta'limning barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda o'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlash muhimligi ta'kidlab o'tilgan [12].

Ta'lim tizimida o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini ta'minlashda turli metodik tadbirlar, seminar-treninglar, malaka oshirish kurslari hamda kasbiy rivojlanish kunlari muhim o'ringa ega. Shu jumladan hozirgi kunda tayanch maktabalarda tashkil etilayotgan kasbiy rivojlanish kunlari pedagoglarning o'zaro tajriba almashishi, zamonaviy metodik yondashuvlarni o'rganishi, ilg'or pedagogik texnologiyalarni tahlil qilishi hamda o'quv jarayoniga innovatsiyalarni tatbiq etish imkonini beradigan samarali platforma sifatida xizmat qilmoqda.

Mazkur maqolada kasbiy rivojlanish kunlarini tashkil etishni takomillashtirishga xizmat qiluvchi pedagogik omillar, metodik yondashuvlar hamda samarali tashkiliy mexanizmlari ingliz tili fani o‘qituvchilari uchun tashkil etilayotgan KRK jarayonlari misolida tahlil qilinadi.

Kasbiy rivojlanish kunlarini samarali tashkil etish ta’lim sifatini oshirishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ingliz tili fanini o‘rgatishda o‘qituvchining puxta metodik tayyorgarlikka ega bo‘lishi, zamonaviy pedagogik yondashuvlardan muntazam foydalanishi hamda kasbiy kompetensiyalarini muntazam rivojlantirib borishi bugungi kunda yanada dolzarb ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, hozirda ingliz tili fanidan kasbiy rivojlanish kunlarini tashkil etishni takomillashtirishda unga ta’sir etuvchi pedagogik shart-sharoitlarni ilmiy tadqiq etish va o‘rganish zaruriy jarayonga aylangan.

Pedagogik shart-sharoitlar deganda, muayyan ta’limiy jarayonni samarali amalga oshirish, uning sifati va natijadorligini oshirishga xizmat qiladigan tashkiliy-pedagogik, metodik, didaktik hamda motivatsion omillar yig‘indisi tushuniladi.

Ingliz tili fanidan kasbiy rivojlanish kunlarini tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari – bu o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiluvchi qulay tashkiliy muhit, ilmiy-metodik ta’minot, hamkorlikka asoslangan faoliyat, refleksiya va amaliy yo‘naltirilgan yondashuvlar majmuasidir.

Pedagogik adabiyotlarda pedagogik shart-sharoitlar ta’lim jarayonining samaradorligini ta’minlovchi muhim omillar majmui sifatida talqin etiladi. Xususan, L. Darling-Hammond va boshqalar samarali kasbiy rivojlanish o‘qituvchi faoliyati bilan bevosita bog‘liq, mazmunan aniq, hamkorlikka asoslangan va uzluksiz bo‘lishi zarurligini ta’kidlaydi. Unga ko‘ra, o‘qituvchining amaliy faoliyatiga singdirilgan kasbiy rivojlanish shakllari eng yuqori natija beradi [3].

Kasbiy rivojlanish – bu kasbiy faoliyat talablariga mos keladigan shaxsning shakllanishidir [6].

Kasbiy rivojlanish bo‘yicha zamonaviy ilmiy adabiyotlarda eng muhim qarashlardan biri shundan iboratki, samarali professional rivojlanish tadbiri qisqa muddatli axborot uzatish shakli emas, balki o‘qituvchining amaliyotini o‘zgartiruvchi strukturali o‘rganish jarayonidir. Darling-Hammondт va boshqalar samarali professional rivojlanishning bir necha belgilarini ajratadi: mazmuniy yo‘naltirilganlik, faol o‘rganish, hamkorlik, samarali amaliyot modellaridan foydalanish, ekspert qo‘llovi va qayta aloqa, shuningdek yetarli davomiylik [3]. Bizningcha, bu komponentlar KRK uchun ayniqsa muhim, chunki bir kunlik yoki qisqa vaqtli formatning o‘zi samara bermaydi; samara aynan mazkur elementlar umumlashganda yuzaga keladi.

Guskey professional rivojlanishning ta’siri haqida gapirar ekan, o‘qituvchining munosabati ko‘pincha dastlabki treningdan emas, balki yangi amaliyotni sinab ko‘rib, o‘quvchi natijasidagi ijobiy o‘zgarishni ko‘rgandan keyin o‘zgarishini ko‘rsatadi [7;8]. Bu fikr KRK uchun juda muhim. Chunki amaliyotda ko‘p hollarda seminar tugashi bilan tadbir ham yakunlangan deb hisoblanadi. Aslida esa professional rivojlanishning haqiqiy boshlanishi KRKdan keyin, ya’ni o‘qituvchi sinfga qaytib, yangi metodni qo‘llagan paytda boshlanadi.

Bizningcha, KRK samaradorligini baholashda “ishtirok etdi – etmadi” yoki “yoqdi – yoqmadi” kabi baholash yetarli emas. Guskey modeli asosida KRK natijadorligini kamida besh hil ko‘rsatkichda ko‘rish zarur: ishtirokchining reaksiyasi, o‘rganilgan bilim, institutsional qo‘llab-quvvatlash, sinf amaliyotidagi o‘zgarish va o‘quvchilarning o‘zlashtirish ko‘r-

satkichlarining oshishi.Faqatgina shunda KRK ma'ruzaviy tadbirdan pedagogik ta'sir mexanizmiga aylanadi.

A.Ibragimov ilmiy izlanishlarida esa ta'lim sifatini oshirishda pedagoglarning innovatsion faoliyati, metodik tayyorgarligi va ichki motivatsiyasini qo'llab-quvvatlash muhimligi asoslangan [9]. Mazkur fikr KRK jarayonlarida o'qituvchilarni faqat tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi, tajriba almashuvchi va yangilik yaratuvchi subyekt sifatida jalb etish lozimligini tasdiqlaydi.

M.Yuldashev tadqiqotlarida pedagog kadrlarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda uzluksizlik, refleksiv yondashuv hamda amaliy faoliyat bilan integratsiyalashgan malaka oshirish muhim omil sifatida talqin etiladi [13]. Bu yondashuv KRKni tashkil etishda har bir sessiyani o'qituvchining kundalik dars amaliyoti bilan bog'lash zarurligini ko'rsatadi.

Avalos professional rivojlanish tadqiqotlarini umumlashtirar ekan, o'qituvchining o'rganishi individual emas, ijtimoiy-madaniy va hamkorlikdagi jarayon sifatida namoyon bo'lishini ko'rsatadi [2]. U professional rivojlanishda hamkorlik, o'qituvchi va kontekst omillarining o'zaro bog'liqligiga alohida urg'u beradi. Bu shuni anglatadiki, o'qituvchi faqat tayyor material oluvchi emas, balki tajribasi va savoli bilan jarayonni boyituvchi subyektdir.

Desimone professional rivojlanish bo'yicha ta'sir tadqiqotlarini kuchaytirish uchun konseptual aniqlik va aniq o'lchovlar zarurligini ta'kidlaydi [4]. Uning yondashuvi KRKni rejalashtirishda uchta muhim talabni qo'yadi: mazmuniy fokus, faol o'rganish va izchillik. Muallif sifatida biz aynan "izchillik" komponentini O'zbekiston sharoitida eng muhim shartlardan biri deb bilamiz. Chunki KRK mazmuni maktab metodik birlashmasi, taqvim-mavzu reja, baholash talablari va kundalik dars amaliyoti bilan uzviy bog'lanmasa, bunday tadbirlarning ta'siri kamayib ketadi.

Timperley va hammualliflar o'qituvchilarning o'rganishi o'quvchi ehtiyojlaridan boshlanishi kerakligini, professional rivojlanish sikli esa dalil, tahlil va qayta sinov asosida qurilishi lozimligini ko'rsatadilar [11]. Bu fikrga qo'shilgan holda aytishimiz mumkinki, o'qituvchi avval o'quvchining qaysi ko'nikmada qiynalayotganini aniqlashi, so'ng shu muammoni hal etishga qaratilgan metodik moduldan foydalanishi, keyin esa o'z darsida sinab ko'rib, natijani dalil asosida tahlil qilishi lozim. Demakki, ehtiyoj diagnostikasi o'qituvchining subyektiv xohishi emas, o'quvchi natijasiga bog'langan tahliliy jarayon bo'lishi kerak.

Refleksivlikni muallif ikki bosqichga ajratadi. Birinchi bosqich – individual refleksiya: o'qituvchi dars maqsadi, qo'llagan metod, o'quvchi javobi va o'z pedagogik qarorining kuchli hamda zaif tomonlarini tahlil qiladi. Ikkinchi bosqichda – kollegial refleksiya: hamkasblar mikrodars, kuzatuv varaqasi, videoparcha yoki o'quvchi ishlari asosida dalillarga tayangan holda fikr bildiradi. Bizning fikrimizcha, KRKning haqiqiy pedagogik kuchi aynan individual va kollegial refleksiyaning uyg'unlashuvi orqali namoyon bo'ladi.

DuFour professional o'rganish hamjamiyati g'oyasida maktabni o'qituvchilar birgalikda o'rganadigan institut sifatida ko'radi [5]. Uning fikricha, kuchli professional hamjamiyat asosga ega ega: o'rganishga yo'naltirilganlik, hamkorlik madaniyati va natijaga mas'ullik. Biz ham KRKni professional hamjamiyatdan ajratib bo'lmaydi, deb hisoblaymiz. Agar KRK bir martalik tadbir bo'lib qolsa, u professional hamjamiyat yaratmaydi; agar u metodik birlashma, mentorlik va dars tahlili bilan bo'glansa, u holda maktabda uzluksiz o'rganish madaniyatini shakllantiradi.

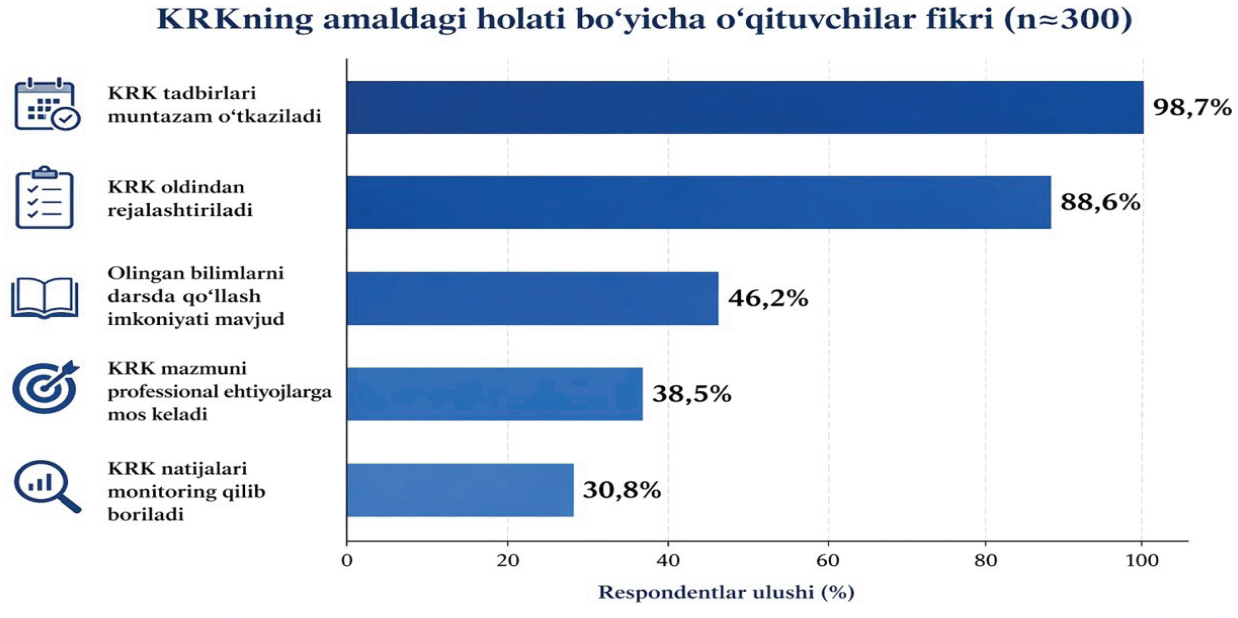
D.Alixanova tadqiqotida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida o'quv leksik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirishda loyiha asosida va hamkorlikda o'qitish, muam-

moga asoslangan o‘qitish, diagnostika va baholash mexanizmlarining uyg‘unligi muhim natija berishi ko‘rsatilgan [1]. Mazkur xulosa KRKni tashkil etishda ham bevosita ahamiyatlidir. Chunki kasbiy rivojlanish kunlari mazmunida amaliy topshiriqlar, fan doirasidagi muammoli vaziyatlar, hamkorlikdagi tahlil hamda natijani kuzatishga qaratilgan monitoring mexanizmlari mavjud bo‘lsa, u o‘qituvchining real dars amaliyotiga kuchliroq ta’sir ko‘rsatadi.

Shu asosda aytish mumkinki, olimlar talqinida pedagogik shart-sharoitlar – bu ta’lim jarayonining maqsadga muvofiq, tizimli va samarali kechishini ta’minlaydigan tashkiliy, metodik, mazmuniy hamda refleksiv omillar yig‘indisidir. Mazkur yondashuv ingliz tili fanidan kasbiy rivojlanish kunlarini tashkil etishda ham dolzarb bo‘lib, amaliy yo‘naltirilganlik, hamkorlik, uzluksizlik va metodik qo‘llab-quvvatlashni ustuvor shartlar sifatida belgilash imkonini beradi.

OECD TALIS materiallari o‘qituvchilar eng ijobiy ta’sir ko‘rsatadigan professional rivojlanish shakllari sifatida faol va hamkorlikka asoslangan formatlarni, shuningdek o‘z faniga bevosita bog‘liq faoliyatlarni yuqori baholashini ko‘rsatadi [10]. Bu xalqaro xulosaning O‘zbekiston sharoitidagi qiymati katta: ingliz tili o‘qituvchisi uchun umumiy mavzudan ko‘ra til ko‘nikmalari, baholash, kommunikativ faoliyat, raqamli platformalar va sinf ichki interaksiya bilan bog‘liq modul ko‘proq foydali.

Yuqorida keltirilgan ilmiy qarashlar asosida O‘zbekistondagi kasbiy rivojlanish kunlaridagi (KRK) pedagogik-shart sharoitlarni aniqlash bo‘yicha amaldagi holatni baholash maqsadida turli hududlara faoliyat yurituvchi 300 nafar o‘qituvchilar orasida intervyu va so‘rovnomalar o‘tkazildi. So‘rovnoma ma’lumotlari KRKning amaldagi holati ikki tomonlama manzarani ko‘rsatdi. Bir tomondan, respondentlarning 98,7 foizi KRK tadbirlari muntazam o‘tkazilishini qayd etgan. Bu ko‘rsatkich tizimning tashkiliy jihatdan shakllanayotganini ko‘rsatadi. Shuningdek, 88,6 foiz respondent KRK oldindan rejalashtirilishini, 46,2 foizi esa unda olingan bilimlarni darsda qo‘llash imkoniyatiga ega ekanini bildirgan. (1-rasm) Bular tizimda muayyan ijobiy institutsional baza mavjudligini ko‘rsatadi.

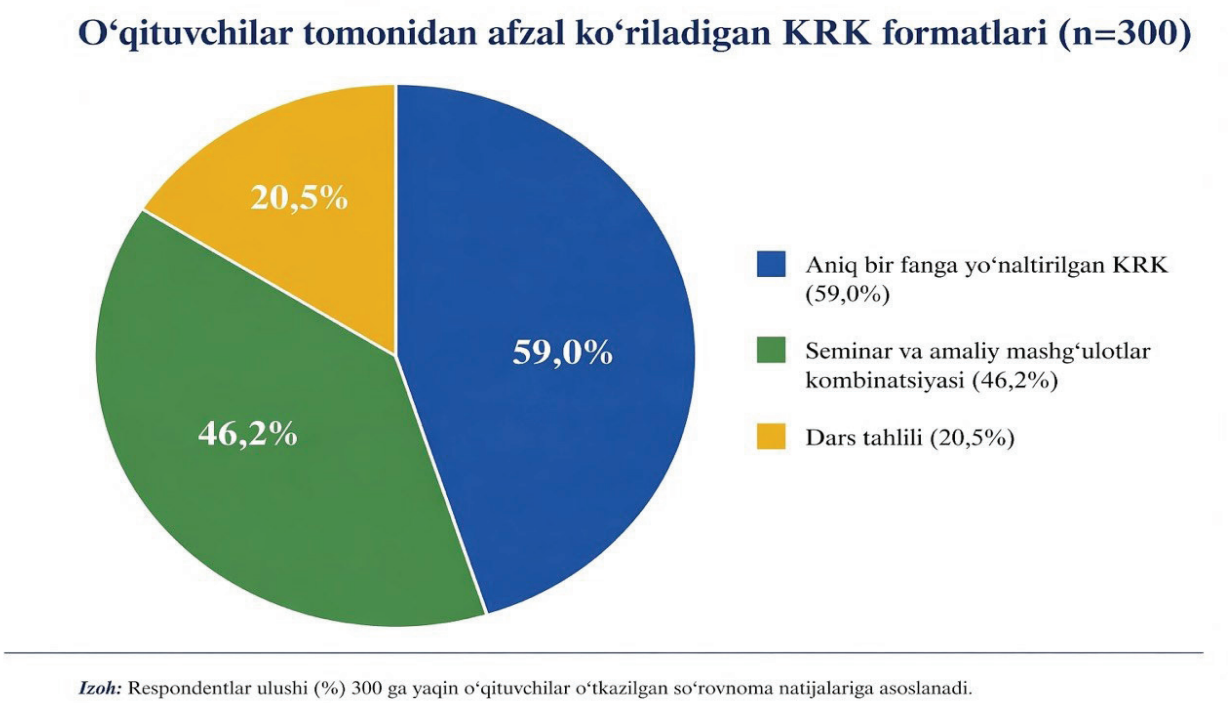
Izoh: Respondentlar ulushi (%) 300 ga yaqin o‘qituvchilar o‘tkazilgan so‘rovnoma natijalariga asoslanadi.

1-rasm. O‘tkazilgan so‘rovnoma natijalari

Biroq ijobiy jihatlar bilan birgalikda bir qator kamchiliklar ham namoyon bo'ldi. Faqat 38,5 foiz respondent KRK mazmuni professional ehtiyojlariga mos kelishini qayd etgan. Xuddi shu ulush amaliy mashg'ulotlarga yetarli e'tibor berilishini bildirgan. Monitoring esa atigi 30,8 foiz holatda qayd etilgan. Demak, KRKning mavjud tizimi tashkiliy ravishda yo'lga qo'yilgan bo'lsa-da, ehtiyojga moslashtirish, amaliyotga yaqinlik va natijani kuzatish komponentlari yetarli darajada kuchli emas.

Dasturning ehtiyojga mos emasligi, hamkorlik va tajriba almashishning kamligi ham 12,8 foizdan qayd etilgan. Bu nisbatan pastdek ko'rinsa-da, mazmuniy jihatdan juda muhim. Chunki KRKning asosiy maqsadi o'qituvchini hamkorlikda o'rganish muhitiga olib kirishdir. Agar ushbu muhit sezilmasa, tadbir tashkiliy bo'lsa-da, pedagogik kuchini yo'qotadi.

Afzal ko'riladigan formatlar haqidagi javoblar KRKni jarayonlarini qanday tashkil qilish kerakligini aniq ko'rsatadi. Respondentlarning 59 foizi aniq bir fanga yo'naltirilgan KRKni, 46,2 foizi seminar va amaliy mashg'ulot kombinatsiyasini, 20,5 dars tahlilini ma'qul ko'rgan. (2-rasm). Bu natija xorijiy olimlar qarashlari bilan to'liq hamohang: o'qituvchi o'z predmetiga aloqador, amaliyotga yaqin va refleksiv tahlilga asoslangan formatni afzal ko'radi.

2-rasm. O'tkazilgan so'rovnoma natijalari

KRKga qatnashishga undovchi omillar orasida kasbiy rivojlanish imkoniyati 82,1 foiz va amaliy natija hamda tajriba almashish 66,7 foiz bilan yetakchi. Rasmiy talab va ish vaqti muvofiqligi esa ancha past ulushni egallaydi. Bu juda qimmatli natija: demak, ingliz tili o'qituvchilari KRKga majburiyat sifatida emas, rivojlanish manbai sifatida qarashga tayyor. Tizimning vazifasi – ana shu ichki motivatsiyani qo'llab-quvvatlaydigan mazmun va format yaratish.

Nazariy va empirik natijalarni qiyoslaganda uchta asosiy tafovut ko'zga tashlanadi. Birinchidan, xorijiy tadqiqotlar professional rivojlanishda faol o'rganish va hamkorlikni markazga qo'ysa, amaldagi holatda bu komponentlar cheklangan ulushda namoyon bo'lmoqda. Ikkinchidan, xalqaro adabiyotlar ta'sirni sinf amaliyoti va o'quvchi natijasi bilan bog'lashni tavsiya etsa, mahalliy amaliyotda monitoring

hanuz yetarli darajada tizimlashmagan. Uchinchidan, o‘qituvchilar ichki motivatsiyaga ega bo‘lsa-da, institutsional qo‘llab-quvvatlash, ayniqsa, vaqt, rag‘bat va resurs – yetarli emas.

Shu bilan birga, so‘rovnoma ma’lumotlari optimistik xulosaga kelishga ham zamin yaratmoqda. Sababi o‘qituvchilar KRKdan voz kechishni emas, uni kuchaytirishni xohlamoqda.

Ular kasbiy rivojlanish, amaliy natija va tajriba almashishni qadrlaydi; yangi metodlarni darsga jarayonlariga ta’tdbiq qilishmoqda; o‘quvchi natijasidagi ijobiy siljishni sezmoqda. Demak, muammo tizimning o‘zida emas, uning pedagogik dizaynini chuqurlashtirish zaruratida.

Fikrimizcha, har bir KRK sessiyasidan keyin o‘qituvchining darsida nimadir o‘zgarishi kerak. Agar bunday o‘zgarish kuzatilmasa, tadbirning tashkiliy jihatadan mavjudligi uning pedagogik samaradorligini anglatmaydi. Shu sababli KRK sifati uning soni bilan emas, transfer, refleksiya va professional hamjamiyatga qo‘shgan hissasi bilan baholanishi lozim.

Maqolada olingan natijalardan kelib chiqib, KRK quyidagi sikl asosida tashkil etishni taklif etamiz: 1) ehtiyoj diagnostikasi; 2) fan modulni loyihalash; 3) faol o‘rganish asosidagi KRK sessiyasi; 4) dars jarayonlarida qo‘llash; 5) refleksiv monitoring; 6) professional hamjamiyatda muhokama; 7) keyingi modulni aniqlash. Ushbu sikl KRKni alohida tadbir emas, uzluksiz kasbiy rivojlanishning takrorlanuvchi mexanizmiga aylantiradi.

Ikkinchi tavsiya – mikroo‘qitish va dars tahlilini muntazam elementga aylantirish. So‘rovnoma natijalarida mikroo‘qitishga ehtiyoj qayd etilgani bejiz emas. Ingliz tili o‘qituvchisi 7-10 daqiqalik dars jarayonini namoyish etib, hamkasblardan konkret indikatorlar asosida fikr va mulohazalar (feedback) olsa, KRKning o‘rganish sifati keskin oshadi. Bizning fikrimizcha, aynan mikroo‘qitish o‘qituvchining nazariy bilimni amaliy ko‘nikmaga aylantirishidagi eng samarali ko‘priklardan biridir.

Uchinchi tavsiya – KRKni professional hamjamiyat bilan uzviy bog‘lash. Har bir sessiya yakunida ishtirokchilar kichik professional guruhlarga bo‘linib, o‘zaro kuzatuv va qo‘llab-quvvatlash rejasini tuzsa, KRKning

ta'siri ancha uzayadi. Bu DuFour talqin qilgan hamkorlik madaniyatini maktab ichki darajada real institutga aylantiradi [9].

Bizningcha KRKni faqat metodistlar uchun tashkiliy topshiriq emas, balki maktabning o'qitish sifatini boshqarish instrumentiga aylanishi lozim. Agar har bir KRK moduli o'quvchi natijasidagi aniq indikator bilan bog'lansa, rahbariyat, metodik birlashma va o'qituvchi o'rtasida yagona professional til paydo bo'ladi. Bu esa kasbiy rivojlanish, ichki monitoring va ta'lim sifati boshqaruvi o'rtasidagi uzilishni kamaytiradi. Ayniqsa ingliz tili bo'yicha xalqaro sertifikatlar, milliy baholash, kommunikativ metodika va raqamli ta'lim resurslari kengayib borayotgan davrda bunday yaxlit yondashuv dolzarbdir.

Shuningdek, KRKni takomillashtirishda hududiy va maktab kontekstini e'tiborga olish lozim. Shahar maktabi, ixtisoslashtirilgan maktab, qishloq maktabi yoki resursi cheklangan maktab uchun bir xil modul va bir xil intensivlik har doim ham samarali bo'lavermaydi. Shu sababli muallif sifatida KRK tizimida bazaviy majburiy yadro va kontekstga moslashuvchi variativ qism bo'lishi kerak, deb hisoblaymiz. Bazaviy qism umumiy strategik yo'nalishlarni belgilasa, variativ qism maktabning real ehtiyoji, o'qituvchilarning malaka profili va mavjud resursidan kelib chiqib moslashtiriladi. Bunday moslashuvchan modelgina uzluksiz kasbiy rivojlanishni formal emas, haqiqiy pedagogik o'sish maydoniga aylantira oladi.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili fanidan kasbiy rivojlanish kunlarini (KRK) samarali tashkil etish o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish va dars sifatini oshirishda muhim pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqotda keltirilgan nazariy qarashlar hamda empirik ma'lumotlar KRK samaradorligi avvalo uning pedagogik mazmuni, amaliy yo'naltirilganligi va o'qituvchining real dars amaliyoti bilan bog'liqligiga bog'liq ekanini ko'rsatdi.

O'rganilgan ilmiy manbalarga ko'ra, samarali kasbiy rivojlanish jarayoni mazmuniy yo'naltirilganlik, faol o'rganish, hamkorlik, refleksiya hamda izchillik kabi muhim komponentlarga tayanadi. Shu nuqtai nazardan, KRKni faqat ma'ruzaviy yoki axborot berishga qaratilgan tadbir sifatida emas, balki o'qituvchining amaliy faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiluvchi o'rganish jarayoni sifatida tashkil etish zarur. Ayniqsa, yangi metodlarni dars jarayonida qo'llash, ularning natijalarini tahlil qilish va hamkasblar bilan muhokama qilish professional rivojlanishning muhim bosqichi hisoblanadi.

O'tkazilgan so'rovnoma natijalari KRK tizimi tashkiliy jihatdan shakllanib borayotganini ko'rsatdi. Respondentlarning katta qismi KRK muntazam o'tkazilishini va oldindan rejalashtirilishini qayd etgan. Shu bilan birga, ayrim o'qituvchilar KRK mazmunining ularning professional ehtiyojlariga to'liq mos kelmasligi, amaliy mashg'ulotlar ulushining yetarli emasligi hamda monitoring tizimining sustligini ta'kidlagan. Bu esa mavjud tizimni pedagogik jihatdan yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuningdek o'qituvchilar KRKni majburiy tadbir sifatida emas, balki kasbiy rivojlanish va tajriba almashish imkoniyati sifatida qabul qilayotganini ham ko'rsatdi. Ayniqsa, fanga yo'naltirilgan sessiyalar, seminar va amaliy mashg'ulotlar kombinatsiyasi hamda dars tahlili kabi formatlar o'qituvchilar tomonidan eng samarali shakl sifatida baholangan. Bu holat KRKni ingliz tili fanining metodik xususiyatlari bilan uzviy bog'lab tashkil etish muhimligini tasdiqlaydi.

Shu asosda aytish mumkinki, KRK samaradorligi uning tashkiliy mavjudligidan ko'ra, o'qituvchi faoliyatiga real ta'sir ko'rsatishi bilan belgilanadi. Agar kasbiy rivojlanish jara-

yoni o‘qituvchining dars amaliyotida yangi yondashuvlarni sinab ko‘rish, ularni tahlil qilish va hamkasblar bilan muhokama qilish imkoniyatini yaratsa, u holda KRK haqiqiy pedagogik natijaga ega bo‘ladi. Shu sababli KRKni ehtiyoj diagnostikasi, amaliy qo‘llash, refleksiv tahlil va professional hamjamiyatdagi muhokamalar bilan bog‘langan uzluksiz rivojlanish jarayoni sifatida tashkil etish muhim hisoblanadi.

Demak, ingliz tili fanidan kasbiy rivojlanish kunlarini takomillashtirishning asosiy yo‘nalishi mavjud tizimni yanada mazmunli, amaliy va hamkorlikka asoslangan professional o‘rganish muhitiga aylantirishdan iboratdir. Ana shunday yondashuvgina KRKni o‘qituvchining kasbiy o‘sishi, dars sifati va o‘quvchilarning ta’lim natijalariga real ta’sir ko‘rsatuvchi samarali pedagogik mexanizmga aylantira oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Alixanova, D. Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarida o‘quv leksik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish: 13.00.02 – Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (ingliz tili): ped. fan. bo‘yicha falsafa doktori (PhD) diss. avtoref. – Toshkent, 2025. –21 b.

2. Avalos, B. Teacher professional development in Teaching and Teacher Education over ten years // Teaching and Teacher Education. – 2011. – Vol. 27. – No. 1. – P. 10–20.

3. Darling-Hammond, L., Hyler, M.E., Gardner, M. Effective Teacher Professional Development. – Palo Alto, CA: Learning Policy Institute, 2017. – 132 p.

4. Desimone, L.M. Improving impact studies of teachers’ professional development: Toward better conceptualizations and measures // Educational Researcher. – 2009. – Vol. 38. – No. 3. – P. 181–199.

5. DuFour, R. What Is a “Professional Learning Community”? // Educational Leadership. – 2004. – Vol. 61. – No. 8. – P. 6–11.

6. Fayzullayeva, G.Sh. O‘qituvchi kasb standartini amaliyotda qo‘llashning kognitiv mexanizmlarini takomillashtirish (P5BL yordamida): ped. fan. bo‘yicha falsafa doktori (PhD) diss. avtoref. – Toshkent, 2024. – 80 b.

7. Guskey, T.R. Does It Make a Difference? Evaluating Professional Development // Educational Leadership. – 2002. – Vol. 59. – No. 6. – P. 45–51.

8. Guskey, T.R. Professional development and teacher change // Teachers and Teaching: Theory and Practice. – 2002. – Vol. 8. – No. 3–4. – P. 381–391.

9. Ibragimov, A. Ta’lim tizimida pedagoglarning innovatsion faoliyatini rivojlantirishning didaktik asoslari: ped. fan. doktori (DSc) diss. avtoref. – Toshkent, 2021. – 64 b.

10. OECD. TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners. – Paris: OECD Publishing, 2019.

11. Timperley, H., Wilson, A., Barrar, H., Fung, I. Teacher Professional Learning and Development: Best Evidence Synthesis Iteration. – Wellington: Ministry of Education, 2007.

12. UNESCO. Education 2030: Incheon Declaration and Framework for Action for the Implementation of Sustainable Development Goal 4. – Paris: UNESCO, 2015.

13. Yuldashev, M. Pedagog kadrlar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish: ped. fan. bo‘yicha falsafa doktori (PhD) diss. avtoref. – Toshkent, 2022. – 52 b.